

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА УМОВ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІ

УДК 338.2

DOI: 10.31891/2307-5740-2018-262-5(1)-137-140

БУШОВСЬКА Л. Б.,
МОРДИНСЬКА В.
Хмельницький національний університет

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УПРАВЛІННІ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У даній статті сформовано методики управління інвестиційною діяльністю, доопрацьовано деякі концептуальні підходи і методи з урахуванням аспектів української економіки і особливостей затяжних кризових явищ. На підставі аналізу загальних теоретичних підходів до управління інвестиційною діяльністю із загальних принципів управління виділено найбільш характерні для підприємств машинобудівної галузі.

Ключові слова: управління, інвестиції, інвестиційна діяльність, концептуальний підхід, інвестиційне середовище, інвестиційний процес.

BUSHOVSKA L.,
MORDINSKA V.
Khmelnitsky National University

FORMATION OF CONCEPTUAL PROVISIONS AND SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL RECOMMENDATIONS ON DECISION-MAKING IN MANAGEMENT OF INVESTMENT ACTIVITIES OF MACHINE-BUILDING ENTERPRISES

In accordance with the general theory of management, modern conceptual positions in the management of investment activities of the enterprise are scientific approaches that reflect the main features of management of the investment behavior of the economic system on the basis of a systematic approach to understanding the essence of investment activity embodied in the system of scientifically grounded concepts and principles of management of investment activities of economic systems, as well as methods and mechanisms, united by a single methodology in a market-oriented eco-system. The underlying concepts of financial management are based on the existing approaches to managing investment activity, namely: cash flow concepts, cost effectiveness of the capital market, the relationship of risk and profitability, investment management concepts. Despite considerable investment research and the widespread application of traditional concepts in the management of investment activities, some conceptual approaches and methods need to be finalized taking into account aspects of the Ukrainian economy and the peculiarities of protracted crisis phenomena - this is the purpose of this article.

Keywords: management, investment, investment activity, conceptual approach, investment environment, investment process.

Постановка проблеми. Відповідно до загальної теорії управління сучасні концептуальні положення управління інвестиційною діяльністю підприємства – це наукові підходи, що відображують основні характерні риси управління інвестиційною поведінкою економічної системи на основі системного підходу до розуміння сутності інвестиційної діяльності, втілені в системі науково-обґрунтованих концепцій і принципів управління інвестиційною діяльністю економічних систем, а також методів і механізмів, об'єднаних єдиною методологією в умовах орієнтованої на ринок економіки.

В основі існуючих підходів до управління інвестиційною діяльністю лежать фундаментальні концепції фінансового менеджменту, а саме: концепції грошових потоків, ефективності вартості ринку капіталу, взаємозв'язку ризику і прибутковості, концепції управління інвестиціями.

Мета статті. Незважаючи на значний обсяг проведених досліджень інвестицій і широке застосування традиційних концепцій в управлінні інвестиційною діяльністю, деякі концептуальні підходи і методи потребують доопрацювання з урахуванням аспектів української економіки і особливостей затяжних кризових явищ — в цьому і полягає мета даної статті.

Аналіз досліджень. На підставі аналізу загальних теоретичних підходів вчених економістів до управління інвестиційною діяльністю із загальних принципів управління виділимо найбільш характерні для підприємств машинобудівної галузі: системний підхід, відповідно до якого підприємство досліджується як складна система, що функціонує у відкритому зовнішньому середовищі і складається з підсистем, які об'єднують в собі неподільні елементи; принцип комплексного аналізу всіх складових системи підсистем і елементів; динамічність досліджень, що враховує можливість існування тимчасових факторів при

дослідженні всіх змін в системі; принцип обліку індивідуальних особливостей систем (спеціалізації галузі, виробництва, регіону) в єдності з аналізом екзогенних (зовнішніх) чинників.

Виклад матеріалу. Здійснимо оцінку можливості застосування даних принципів для машинобудівних підприємств. Машинобудівні підприємства мають усі ознаки системи, а саме: певною цілісністю, великими розмірами, що характеризуються значною кількістю виконуваних функцій, параметрами і результатом функціонування, складністю поведінки. В процесі функціонування машинобудівних підприємств як економічних систем спостерігаються тісні взаємозв'язки між їх складовими, зміна одного параметру призводить до зміни багатьох інших. При цьому необхідно враховувати періодичні, непередбачувані, важко прогнозовані зовнішні впливи, посилення конкуренції, наявність цілей і функцій, які дозволяють ідентифікувати суб'єктів господарювання. Інвестиційну діяльність машинобудівних підприємств доцільно розглядати в двох аспектах: з урахуванням зовнішніх екзогенних впливів і ендогенних (внутрішніх) чинників, які проявляються в тісному взаємозв'язку з виробничим процесом.

Для управління системою машинобудівного підприємства необхідне виконання ряду умов: початковий стан об'єкта може бути охарактеризований сукупністю різних параметрів; обрана система нестійка і їй притаманний динамізм; для обраної системи можна виділити ряд індикаторів для оцінки її відхилення від початкового стану; наявність можливостей впливати на керований об'єкт з метою попередження або посилення можливих відхилень.

За результатами оцінки особливостей функціонування машинобудівних підприємств, відзначимо, що всі умови загальної теорії управління виконуються, для кожного об'єкта інвестування здійснюється планування необхідного і достатнього обсягу інвестицій. Оскільки інвестиційні потоки формуються під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників, їх обсяги, як правило, значно варіюють і відхиляються від планових. Зміни в інвестиційному середовищі і потоках інвестицій можливо оцінити із застосуванням окремих інструментів інвестиційного менеджменту, шляхом порівняння планових і фактичних величин. За результатами аналізу приймаються рішення про здійснення керуючих впливів. Однак, така практика управління інвестиціями машинобудівних підприємств має істотний недолік, пов'язаний з тимчасовим аспектом в прийнятті рішень. Останні приймаються на підставі одержаних повідомлень про відхилення, що виникають в економічній системі, і здійснюються із запізненням, тоді як необхідні рішення повинні набувати прогнозного характеру. Для усунення виявлених і скорочення можливих відхилень доцільно сформулювати нові концептуальні положення управління інвестиційною діяльністю, засновані на прогнозуванні інвестиційної політики залежно від стану інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості окремого об'єкта інвестування.

В нашому баченні схема процесу управління інвестиційною діяльністю машинобудівного підприємства набуває наступної побудови (рис. 1). Під час обґрунтування складових даної схеми, зауважимо, що управління інвестиційною діяльністю підприємств включає в себе два основних блоки. Перший блок управління інвестиційною стратегією передбачає управління інвестиційною привабливістю підприємств, здійснення аналізу різних аспектів інвестиційного процесу та стану інвестиційного середовища, оцінку вихідного стану економічної системи і здійснення прогнозних розрахунків. У цьому блоці знаходить свою реалізацію інвестиційна політика підприємства. Другий блок безпосередньо пов'язаний з прийняттям оперативних управлінських рішень – виробленням інвестиційної тактики.

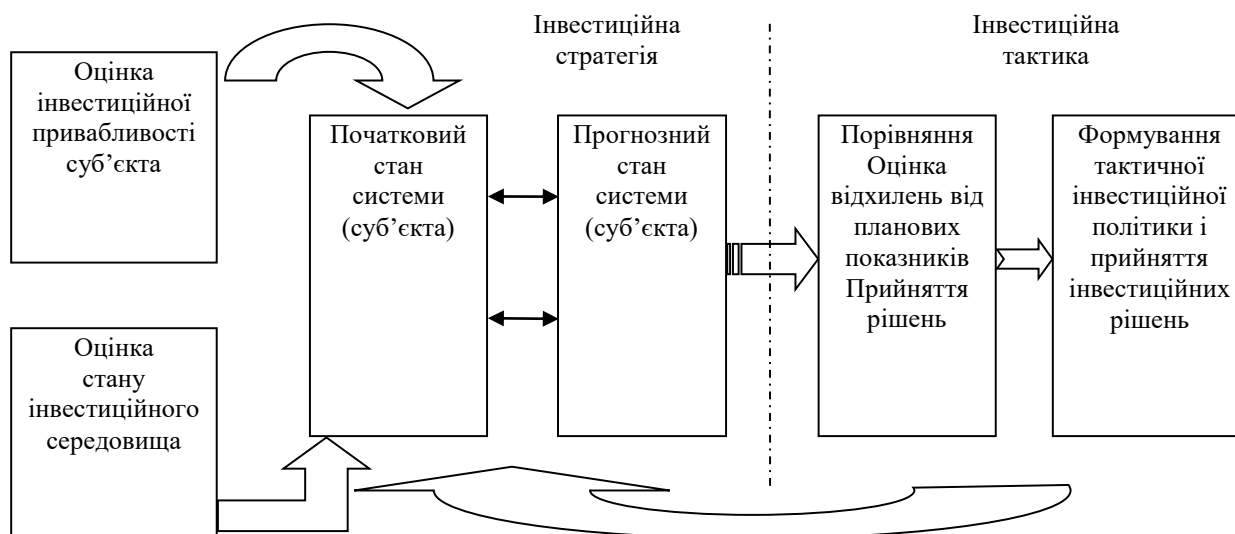

Рис. 1. Схема управління інвестиційною діяльністю підприємства [побудовано автором]

Машинобудівні підприємства як економічні системи є важливим інструментом реалізації інвестиційних процесів в окремих регіонах, для досягнення основної мети – запровадження швидких темпів науково-технічного прогресу в усі галузі народного господарства та формування розвиненої матеріально-технічної системи регіону чи держави. Таким чином, формування кінцевих результатів в машинобудівному комплексі є множинна функція, яка об'єднує і перетворює потреби інвесторів в доходи підприємства. При цьому обмеженнями цієї функції виступають обмеження законодавства та інвесторів на визначення умов використання інвестицій в машинобудівному комплексі.

За допомогою інвестиційної діяльності досягається вирішення багатьох завдань, які стоять перед машинобудівним підприємством – вдосконалення структури виробництва, прискорення темпів його розвитку, а також збалансованість і ефективність галузей економіки, отримання найбільшого приросту обсягів виробництва продукції. При цьому необхідно враховувати, що для машинобудування сформувалися теоретичні підходи в управлінні інвестиціями, проте, їх слід удосконалювати в зв'язку з наявністю зовнішніх і внутрішніх факторів, що призводять до особливостей функціонування суб'єктів та відповідних змін у виробничій, фінансовій, маркетинговій діяльності.

Отже, нами уточнено такі концептуальні положення в системі управління інвестиційною діяльністю підприємств, які ґрунтуються на результатах досліджень фундаментальних і прикладних праць в галузі управління інвестиціями, а також на результатах досліджень практичної діяльності машинобудівних підприємств [3]:

1. В складних умовах господарювання на підприємствах машинобудування формується інвестиційна політика, яка дозволяє сконцентрувати увагу на ефективному використанні матеріальних ресурсів шляхом випуску інноваційної чи традиційної продукції із врахуванням можливостей резервів зниження собівартості та наявних замовлень покупців, як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках.

2. Управління інвестиційними ресурсами підприємства відбувається всередині всіх цільових проєктів і програм довгострокового характеру, в зв'язку з чим важливим моментом є врахування інфляції при плануванні інвестицій. Вплив інфляції позначається на багатьох аспектах інвестиційної діяльності підприємства. В процесі інфляції відбувається відносне зниження вартості матеріальних ресурсів, реальної вартості грошових і інших фінансових активів, падіння рівня реальних майбутніх доходів по інвестиційному проєкту.

3. Інвестиційна діяльність підприємства реалізується в умовах динамічних змін зовнішнього середовища, в зв'язку з чим виникає потреба в розробці системи заходів, які мінімізують негативні наслідки інвестиційного ризику.

Здійснення інвестиційної діяльності в машинобудуванні і реалізація інвестиційної політики можливі в декількох ситуаціях [3]:

1. В умовах, коли інвестором виступає держава, здійснюючи інвестиції у виробництво машинобудівної продукції (наприклад, виробництво продукції оборонного призначення, у зв'язку із бойовими діями в східній частині України).

2. У ситуації, коли інвестиційні інститути – організації (юридичні особи, компанії, фонди, корпорації), що займаються інвестуванням, які здійснюють прямі (спрямовані) інвестиції в обмежене коло підприємств, направляють свій капітал для отримання максимального прибутку.

Відповідно до цих ситуацій концептуальні положення управління інвестиційною діяльністю машинобудівних підприємств відображають інтереси всіх інвесторів з властивою їй соціальною спрямованістю.

Отже, запорукою виживання вітчизняних підприємств машинобудування є утримання збалансованості між їх здатністю забезпечити задоволення споживчих потреб більш ефективними і продуктивними ніж у конкурентів способами і прагненням до максимального збільшення власного добробуту.

Особливості інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств визначаються факторами, серед яких найбільш значущі: форма власності, етап життєвого циклу підприємства, стратегічні пріоритети, технічний рівень виробничих процесів, фінансово-економічний стан.

В цілому, процес управління інвестиційною діяльністю машинобудівних підприємств побудований на загальних закономірностях і принципах, притаманних управлінським процесам, так і на специфічних особливостях, пов'язаних зі здійсненням інвестиційної діяльності.

Для управління підприємством необхідно виконання наступних умов: наявність програм поведінки керованого об'єкта, запланований рівень його стану; нестійкість об'єкта по відношенню до програми і заданих параметрів, наявність відхилень від планових показників; наявність способів, прийомів і засобів для вимірювання відхилень, інформація про фактичні значення відхилень; наявність можливості впливати на керований об'єкт.

Інвестиційна діяльність підприємства здійснюється з метою управління обсягами залучення інвестицій, тому головним параметром її стану виступатиме обсяг інвестицій. Інвестиційні ресурси (інвестиції підприємства) перебувають в постійному русі, тобто відбуваються відхилення окремих їх параметрів від запланованих значень, що визначає інвестиційну поведінку підприємства.

В умовах наявності відхилень обсягу інвестицій керівництво підприємства вживає заходів, тобто спрямовує інвестиційні процеси на досягнення поставленої мети, на виконання планових завдань.

Після наведених вище обґрунтувань про можливість застосування і ідей і спільних принципів теорії управління до управління інвестиційною політикою підприємств відзначимо, що в основі запропонованих нами положень управління інвестиційною діяльністю машинобудівних підприємств використані основні підходи:

- підхід, який визначає інвестиційну діяльність як процес вибору, обґрунтування і залучення інвестиційних ресурсів з метою управління інвестиційною політикою підприємства, збільшення доходів, зростання добробуту власників майна і працівників підприємства, що має сприяти підвищенню економічного потенціалу підприємства, конкурентоспроможності, вирішенню соціальних завдань;

- процес управління інвестиційною діяльністю здійснюється на основі динамічної оцінки інвестиційної привабливості об'єкта інвестицій з урахуванням фактора інфляції і фактора часу;

- інтереси інвестора перебувають під впливом факторів ризику і невизначеності в ході вироблення і прийняття інвестиційної політики, що вимагає застосування відповідних методів оцінки і ціноутворення на об'єкти інвестицій для захисту інтересів всіх учасників інвестиційного процесу;

- управління інвестиційною діяльністю підприємства при здійсненні державного інвестування здійснюється з урахуванням зацікавленості суспільства і держави в результатах інвестування та враховує соціальний аспект.

Основними принципами сформованої автором концепції управління інвестиційною діяльністю підприємств машинобудівного комплексу є наступні: системний підхід до здійснення інвестиційної діяльності передбачає дослідження підприємства як відкритої економічної системи; відповідність рівня інвестиційної привабливості об'єкта цілям інвестування; забезпечення відповідності інвестиційної політики наявним ресурсам та кваліфікації персоналу підприємства; орієнтація сформованої інвестиційної політики на підприємницький стиль управління інвестиційною діяльністю; забезпечення відповідності інвестиційної політики умовам зовнішнього середовища; збалансований підхід до формування результатів інвестиційної діяльності; забезпечення альтернативності інвестиційного вибору під час обґрунтування інвестиційної політики підприємства.

Висновок. Отже, в ході формування методики управління інвестиційною діяльністю можна виділити три рівня прийняття управлінських рішень.

Перший рівень враховує взаємовідносини між системою-підприємством і зовнішнім середовищем. Основним завданням на цьому етапі є формування методик оцінки інвестиційної привабливості машинобудівних підприємств, конкурентних переваг підприємства, інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності. Наявність методичних підходів на цьому рівні дозволяє виробити підприємству стратегію конкуренції на ринку. Другий рівень передбачає обґрунтування методів і прийомів оцінки стану підприємства, на цьому етапі розробляються підходи до управління різними сторонами бізнесу, щоб збалансувати портфель продукції і послуг. Управлінські рішення, що приймаються на цьому рівні, найскладніші, тому стосуються підприємства в цілому. Методи, що розробляються на цьому рівні, спрямовані на облік наявних у підприємства ресурсів, оцінку їх стану і використання. Для прийняття управлінських рішень на цьому рівні залучаються прийоми інвестиційного і фінансового аналізу. На третьому рівні підприємством і окремими структурними підрозділами формуються методи і прийоми управління інвестиційною поведінкою. На цьому рівні виконується інвестиційне планування і здійснюється оцінка реальних інвестиційних проєктів. Три рівні прийняття рішень в галузі управління інвестиційною діяльністю утворюють їх ієрархічну структуру підприємств машинобудівного комплексу.

Література

1. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави : монографія / Я. А. Жаліло. – К. : НІСД, 2012. – 336 с.
2. Носова О.В. Інвестиційна привабливість підприємства / О.В. Носова // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 1 (12). – С. 120–126.
3. Сухоруков А.І. Пріоритети державної політики щодо інвестиційного забезпечення структурних зрушень у промисловості [Електронний ресурс] / А. І. Сухоруков, Т. П. Крупельницька. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/invest_zabezp-2873f.pdf.

References

1. Zhalilo Ya. A. Teoriia ta praktyka formuvannia efektyvnoi ekonomichnoi stratehii derzhavy : monohrafiia / Ya. A. Zhalilo. – K. : NISD, 2012. – 336 s.
2. Nosova O.V. Investytsiina pryvablyvist pidpriemstva / O.V. Nosova // Stratehichni priorytety. – 2013. – № 1 (12). – S. 120–126.
3. Sukhorukov A.I. Priorytety derzhavnoi polityky shchodo investytsiinoho zabezpechennia strukturnykh zrushen u promyslovosti [Elektronnyi resurs] / A. I. Sukhorukov, T. P. Krupelnytska. – Rezhym dostupu : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/invest_zabezp-2873f.pdf.